PARIS'TE BİR MEZAT
YA DA FİKRET MUALLA'NIN SERÜVENİ

ABİDİN DİNO

Paris'te ünlü Drouot mezat salonunda, 17 Kasım Perşembe günü saat 2.30'da, 110 tane Fikret Muallâ imzalı resmin satışa çıkarıldığını duyan meraklı bir kalabalık, saatler boyunca hızlı artırmalara tanık oldu. Aslına bakılırsa Paris'in göbeğinde 110 tane resmin birden satışa çıkarıldığını öğrenenler fiyatların tepe taklak düşeceğini sanmış olabilirlerdi. Hiç de öyle olmadı, fiyatlar tırmandı, sert çekişmeler içinde el değiştirdi.

Hemen söyleyelim: Geçen sefer mayıs ayındaki 130 resimlik koca mezattan habersiz olan "sorumlu çevreler", bu sefer ellerinden geleni canla başla yaptılar, yanılmıyorsam 40'a yaklaşık iri ve görkemli tabloyu memlekete kazandırdılar. Bu uyanıklığı kırk yılda bir göstermiş olanları içtenlikle kutlamak ve bu tür satın almaların sürdürülmesini dilemek yerinde olur. Devletçe satın alınan resimlerden başka, Paris'te çalışan diplomat, temsilci, uzmanlar da azımsanmayacak sayıda küçük boy Fikret Muallâ'lar edindiler. Böylece serginin yarısından fazlası, er geç Türkiye'ye dönmüş olacak demektir. Sevindirici ve önemli bir olaydır bu.

Fakat ne garip bir kuş ki, şu resim denilen varlık, Nasreddin Hoca'nın hindisi örneği, ya keseler dolusu altın edebilir ya da hiç... Tutkuya, belirli bir kavrayışın yozlaşmasına, duygunun bilince ulaşmasına bakar. Evet, uzun yıllar bir "hiç" sayılan nesne, yani bir kâğıt, ya da bez parçası üstünde birkaç renk, günü gelince bir elmastan değerlidir, Zümrüt-ü Anka kuşu bellersin!

17 Kasım Perşembe günü, Muallâ'nın kimi resmine 50-60.000 Türk lirası verilirken, 1950-60 yıllarında aynı resme 50-60 frank verecek kişiyi bulabilmek için, Paris'te nasıl fır dolandığını ansıyorum ressamın! Nasıl da koşup durdu koca Muallâ, abus suratlılara boşuna diller döktü, iki buçuk kuruşa satılık harikalar gösterdi kapı kapı dolaşıp, sokak sokak, dükkân dükkân, mahalle mahalle, ekmek parası çıkıncaya dek... Resimlerin fiyatı ressamın ancak bir iki günlük geçimini sağlıyordu, ona da "eyvallah" diyordu bizimki. Ne var ki, resimleri yapmaktan zordu satmak... Oysa sanatçı, işinin değerini biliyordu apaçık. Drouot mezat salonundan, çok değil, beş dakika ötede, rue de Seine'de, rue des Beaux Arts'da o sırada resim satmak hiç kolay değildi; hoş, bilen bilir, bugün de değil...

17 Kasım günü yüz binlerce liralık satışları izleyen genç kuşaktan birkaç Türk ressamı, Muallâ gibi resim delisi çocuklar, fiyatların tırmanışlarını izliyorlardı sevinçli. Mutluluklarının nedeni besbelli: Fikret Muallâ intikamlarını alıyordu, çünkü onlar da aynı yolun yolcusu, onlar da yarı aç yarı tok, biracayiptutkuyla resim denilen çöl ilgimının peşinden koşuyorlardı, yalnızlık, ilgisizlik içinde... Hani birdenbire Fikret hortlak kesilse, tepeden inme düşse mezat salonuna, mezat komiserine, o yılışık adama bir sille aşketse, kürsüye fırlasa, emin olun şunları söyleyecekti şaşkın kalabalığa:

"Sayın leb demeden leblebiyi anlamayan leblebiciler, kamamber'ciler, misk-ü amberciler, cici bayanlar, kalantor baylar, ben Fikret Muallâ, Karaca Ahmet Palas'a postu sereli beri, sizleri defterden sildim... Ne var ki artık hiç bir işime yaramayan mecidiyelerinizi, baş düşmanım bir tefeciye ciro etmenize oldukça içerliyorum bugün... Önce 130, arkasından da 110 resmimi yekten, palaspandıras piyasaya süren o işportacı, toptancı, makaracıya içerliyorum, beni değil, onu zengin ediyorsunuz... meteliğe kurşun attığım günler nerdeydiniz?

Fikret Muallâ'nın "Çakallar"ından

Şunun şurasında, arkanızda, salonun dibinde matrak geçen o sevimli hırtlara baksanıza, dengim olan o genç Türk ressamlarına, kardeşlerime, çocuklarıma dönsenize biraz, oldu olacak, onlardan da üç beş resim birden alsanıza... Ressam sayılmak için ille de mevta mı olmak, Karaca Ahmet'i boylamak mı lazım, sizce? Şeytan diyor ki kulağıma..." (Bundan sonrasını sansür etmek zorundayım, çünkü ressamın kafası iyice kızmış, naralar atmış, mendebur mezat komiserinin fildişi çekicini kaptığı gibi satış alanını kasıp kavurmuştu...)

Düşleri bırakalım da, isterseniz olan bitene bakalım:

50×60 boyuna yaklaşık resimlerin konusu sokakta dolaşan kadınlar, çocuklar, acayip çiftler, kahveler, meyhane tezgâhına yaslanmış kişiler, renkli bir halk kalabalığı... Evliya Çelebi, Paris'e uğrasaydı böyle anlatacaktı bu kenti... Resimlerin çoğu 1956 yılının ürünü. O sırada ressam, yaptığı boyaların çoğunu Kuzeyli sanayici M.L...'e satmıştı, bugünkü satışa başvuran da o kişi. Fikret Muallâ iyi duygularla anmıyordu M.L....'i. Fena bitmişti koleksiyoncu ile ressamın ilişkisi. Bu ve buna benzer olaylar yüzünden gittikçe tedirgindi Fikret, Paris'te ikinci kez başı derde girecekti... Anlatılması uzun hikâye.

Mezat gününe dönelim: Satılmadık tek bir resim kalmamıştı 5 sularında; bence önemli olan Fikret'in gün geçtikçe anlaşılması, gerçek değerine kavuşması. Kimi yakınıyordu fiyatların yükselmesinden. Yurda yeni yeni Muallâlar kazandırmak gerçi zorlaşacak gün geçtikçe, öyle de olsa, bu olaya sevinmek gerek, bir başarıdır bu, aslına bakarsanız.

Şöyle yazıyordu 10.10.1957 tarihli bir mektubunda Fikret Muallâ:

"Paris'te... kaçkını galerileri zengin ettim. Bu reziller buna mukabil beni felâkete sürükleyecekler... Geçen yıl sergi yaptım Belçika'da ve yine bu yıl bana yapacakları başka bir şey yok...

Aydın düşmanlıklarından utanıyorum. Nasıl ki sanat başarılarımdan da bahsetmeye utanıyorum."

17 Kasım günü acayip bir serüven böyle sonuçlanıyordu, sımsıkı kapalı sıkıntılı mezat salonundan çıktım ve birdenbire serinlik vurdu yüzüme, Seine nehri boyunca yürüdüm, Güzel Sanatlar Okulu'nu geçtim, Guenegaud'dan Callot sokağına saptım, tütüncülerde, kahvelerde, meyhanelerde gözüm durmadan birini arıyordu; ayağı az aksak, gayrı toz olmuş bir arkadaşı, yiğit bir arkadaşı...